

مکمل تارىخى

۱۸ نجى سنه

۱۵ جادى الآخر ۱۳۱۵

جزء، عدد : ۷۲

ژان ژاق روسو ايله ملاقات

۱۷۰۷ سنه ميلاديه سنهده ونه ديكده تولد ايله ۱۷۹۳ ده وفات ايدن ايتاليان شاعرى [غولدونى] نىڭ دفتر خاطراندن مستخرج بر فقره دركه ، ژان ژاق روسو ايله پارسىده بر ملاقاتى و بنا عليه حكيم مشار اليهك طور ومشرىي مصوردرد .

ژان ژاق روسونىڭ خصوصيت احوالى

ترتيب ابتدىكم تياترونى ايكىنجى دفعه اوله رق صحنه تماشايه قويىمچون تىكار پارسه گلش ايدم . او كىچه [پارترا] دهكى ارباب تماشانىڭ خويسزلفنى، نشئه سزلفنى اشراپ ايدن بعض حركتلر وقوعه گلدى . بن هر زمانكى موقعده اوتور يوردم . تياترو مديرى موسيو (فويى) يانمه گلهر ك ديدى كه :

— اندیشه ايتىمىز ! بۇ گورلدى التزاميدر ؛ اترتسويلا تندر .

بن ده ديدم كه :

— فصل ! بۇ ايشلر اويونىڭ ايلك اويىنايشنده اولوب يىتخيمى ؟

— ارباب حسد سزه اهميت ويرميورلردى . فرانسزجه بر تياترو ترتيبله اويىنامق هوسنه دوشن بر اجنبى به نظر استخفاف ايله باقدقلىرى ايجون حيله معتاده به مراجعت ايتمامشلردى .

قومدياجى بۇ سوزلرينه ضميمه شونلرى ده سويلدى :

— فقط آرتق هیچ قورقه حق بر جهت قالماشدر . قورشون هد فی بولمش .
موفقیتگر تحت امنیت کیرمشدر .

حقیقت حالده او یونم اون ایکی دفعه صحنه تماشاویه قونه رق هر دفعه سنده پک زیاده
حسن قبول کورمش ایدی . بؤ سببیه رغبت عامه یی طاتلی یرنده براقق و بلیکه
آتیسنی تأمین ایتمش اولمق ایچون مدیر ایله بالاتفاق دهه منفعت آور بر موسمه
تکرار میدانیه چیقارلمق اوزره او یونه بر مدت ایچون فاصله ویرمش ایدک .

ایشته بؤ ائشاده موسیو روصو جنوردن یارسه عودت ایتمش ایدی . هر کسده
مشارالهی کورمک ایچون فوق العاده بر تهـالک واردی . حال بوکه اوق . کندینی
خلفه گوسترمکده امتناع ایدیوردی . بن کندیسنی آنجق شهرتی حسبیه طانید یغدن .
بویله بر حکیم ایله ملاقاتی شدتله آرزو ایتدیگم کی ، خاصه فرانسز لسان و ادبیاتنده
اوقدر وقوف عمیق صاحبی اولان برذاته معهود اثرمی ابراز ایله فکر فی اوقر نمکدن
محظوظ و مستفید اولمق ده استیوردم .

روصونک نزدینه قبول اوله ییگی تأمین ایچون اولجه اخبار کیفیت لزوم
کورنیوردی . بونک ایچون کندیسنه بر مکتوب یازمق ملاقات و مصاحبت
خصوصنده کی آرزوی شدیدمی آیان ایلدم . مشارالیه ، هیچ طیشارویه چیقمدینی ،
هیچ بر یره گیتدیگی ، فقط (پلاتریه) صوغاغنده کی (پلاتریه) اوتلنک درت
مردیوتی چیقمق کلفتی اختیار ایتدیگم تقدیرده زیارتدن ممنون اوله جفی بیانیله
غایت نزاکت آمیز بر جواب ویردی . بنده بؤ دعوتی فرط منتله قبول ایدرک بر قاچ
گون صکره کتدم .

ایشته بوراده جنوردلی حکیم ایله اولان ملاقاتمزی نقل ایده جگم . لکن خارق العاده
لیاقتلر ، قدرتلر ایله برابر اینانلر مرتبه ده و همد ، احترازلر ، تحاشیلر ایچنده عمر گذار
اولان بؤ خارق العاده ذاتدن بحث ایتمک ایچون شو وسیله دن اشته از ایتدم .
تعریف ایتدیگی اوتلده دردنجی قاته چیقدم . قیوی اوردم . آجلدی .
قارشیمه . نه کنج . نه کوزل . نه ده ملتفت بر قادین جیقدی .

موسیو روصونک بولوب بولمادیغنی صوردم . اولسه اولسه اقدینک خدمتجیبی
اوله جفی ظننده بولمادیغم بؤ قادین جواباً :

— هم بوراده ، هم ده دگلدر .

دیدکن صکره آدمی صورتی . سویله دم .

— اوت اقدام . سز بکلنیو ایدکز . گیدوب زوجه خبر ویریم . دیدی .
بر دقیقه صکره ایجوریه گیردم . ۱۰ میل ۱۰ مؤلفی موسیقه نوطلری استنساخیه
مشغول بولدم . مشارالیهک بعض اطوارندن اولجه خبردار ایدلمش ایدم . سکوت
ایتمگله برابر تتره یوردم . بنی تکلفسز ، دوستانه بر صورتده قبول ایتدی . قیام
ایتدی . ودفتری انده طوته رق دیدی که :

باقکز ! عیبا بر کیمسه بنم قدر نوطه استنساخ ایده بیلور می ؟ . هیچ بر (تقسیم) اڭ ،
هیچ بر مطبعه دن بنم المدن چیقیدینی قدر مکمل و نفیس اوله رق چیقمسنه احتمال
ویریم . هایدی گیدوب ایصنم .

اوجاغه تقرّب ایچون بر خطوه آتمقدن زیاده بر کالفته حاجت یوق ایدی .
فقط اوجاغده آتش یوق ایدی . بر اوطون استدی . وؤاوطونی ده مادام روسو
کتوردی . بن آباغه قالقه : رق درلوب طویلاندم و صندالیه می ده مادامه تقدیم ایتدم .
زوج محترم دیدی که :

— سز راحتسز اولیککز . زوجه مک مشغولیتلری واردر .

قلم رنج و اضطراب ایچنده ایدی . ادیب حکیمی قوییه جیلق ایله مشغول بولنی ،
زوجه سنی خدمتچی به عائد ایشارله مشغول کورمک ، گوزلرم ایچون کدورت آور
بر منظره اولدیفیچون نه حیرت و تعجب می ، نه ده اضطراب دروغی اخفا ایده بیلوردم .
هیچ بر شی سویله میوردم . احق اولیان هر بر آدم ، بنم مفکره مده او آنده بر شیلر
دوران ایتدیگنی کشف ایده بیلوردی . حکیم محترمک بگا بر طاقم سؤالیر ایراد
ایتمی اوزرینه سکوتمک ، شاشقینلماک اسبابی اعترافه مجبور اولدم ، دیدی که :

— نصل ! استنساخ ایله مشغول اولدیغم ایچون بگا آجیورسکزر اویله می ؟
ظن ایدیورسکزر که هنوز او قومنی بیلیان انسانلره کتابلر تألیف ایتمش ، بر طاقم
بداخلاق غرته جیلره مقاله لک سرمایه لر حاضرلمش اولسم ده ایاو ایتمش اولورم .
ذهاب غافلانه ایچنده سکزر . بن موسیقی ابتهلا درجه سنده سورم . مشهور استادلرک

آثار مکملہ سنی اصل لرندن استنساخ ایدیورم . بۇ بگا یشایه بیلەجک قدر بر شی
قزاندیریور . فضله اوله رق اگلندیریورکه ، ایشته بنم ایچون بو قدری کافیدر .
لکن سز ، باقلم سز نه یاییورسکیز ؟ یارسه ایتالیایی قومدیاجیلر ایچون چاشمق
مقصیدله گلدیگز . آنلر تئبل آدملردر . سزک تیاتروکزی استه مزلر . بورادن
گیدیگز . مملکتکزه عودت ایدیگز . سزى آرزو ایتدکلرینی ، سزده انتظار اولندیغنی
بیلورسه مده ...

بن سوزنی کسهرک دیدمکه :

— حقکیز وار موسیو روصو . ایتالیایی تیاتروچیلرک غمسنزلغه باقیلنجه یارسی
ترک ایتلی ایدم . لکن بشقه مقصدلر ، بشقه امللر نی بوراده توقیف ایتدی .
فرانسز لسانده بر تیاترو تألیف ایتدم .
فرانسز لسانی اوزره بر تیاترومی تألیف ایتدیگز ؟ ای بۇ رساله نی نه یایمق
خولیا سنده سکیز ؟

— تیاترویه ویرمک .

— هانگی تیاترویه ؟

— قومدی فرانسزه .

— سز نی ، وقتنی هبا ایتدیگمدن طولانی تکدیر ایتدیگز اما . اصل سز
وقتکزی ثمره سز اوله رق اماته ایدیورسکیز .
— اویونم قبول اولندی .

— ممکنمی ؟ لکن تعجب ایتیمورم . قومدیاجیلرک فکر و مشربی هرکسک فکر
و مشربنه اویماز . برطاقم اویونلری سلمه السلام قبول و یارد ایدرلر . اویونکیز
بلکه قبول اولمشدر . لکن اویسانمه جقدر . هله شاید اویسانه جق اولورسه وای
خالکزه !

— هیچ یلدیگکیز بر اویون حقنده فصل حکم ویره بیلورسکیز ؟

— بن ایتالیانلر ایله فرانسزلرک ذوق ادیبسنى بیلورم . برندن دیگرینه جوق

مسافه واردر . . . و مساعده گزله دونی ده اخطار ایدیم که، بر لسان اجنبی اوزره یازمغه. کتاب تألیفه سزک باشکوردده باشلانمیز .

— ملاحظانکریک طوغری موسیو، فقط مشکلات حادثیه غلبه ایدیه بیلور .
بن اثرمی بر طاقم ارباب وقوفه، مزایاشناس کلام اولان ذوانه گوستردم . هبسی بعدالمطالعہ اظهار تقدیر و عنونیت ایستیلر .

— سزه قولتی وریورلر . سزی اغفال ایدورلر . سزه بؤ ابله فریبانه معاملاتک قربانی اوله جقسکزر . بنم لسانمده قلم کبی آچیقدر . حقیقت پرستم . سزهده محض حقیقتی سویلرم .

ایشته بنده آنی تمام بؤ نقطهیه ایصال ایتمک استیوردم . همده فکرینی تفتیش ایچون دگل، بلکه اوبونمک مطالعه سندن صکره حقمده اظهار ایستدیگی اعتماد جزویده اصرار ایدوب ایتیه جگنی گورمک ایچون .

اوبونمک نسخه محرره سی (قومده دی - فرانسز) ناسخک النده ایدی . بؤ ناسخ طرفندن کتابم اعاده ایدیلر ایدلر کندیسنه تقدیم ایلیه جگمی روسویه وعد ایلدم . حقیقت حالده نیتیم بؤ وعدمی انجامز ایلمک ایدی . بنی بؤ نیتدن فارغ ایدن سببک نه اولدینی آشاغیده گوریلور .

بؤندن اوج سنه مقدم . (۱) اجنوره اهالیسندن ژان ژاق روسونک اعترافات *Les Confessions* عنوانیه بر کتاب نشر اولدی . بؤنلر، مشارالیه طرفندن قید و تحریر ایدیلان وقایع و فقرات حیاتیه سندن عبارتدر . بو ائرده ادیب حکیم صاغی، صولی اصلا گوزتمیور . حتی کندی حقنده بیله سزوار تعجب بر طاقم حالات نقل ایدورکه، اگر شهرت حقیقه ادیبانه و حکیمانه سنی، مشارالیه هر دبلو مؤاخذاتک فوقنده طوتمامش اولسه ایدی . او حالات گر چکدن باعث شین و اتهام گوریله . بیلور ایدی .

(۱) بو فقره خاطراتی شاعر غولون روسونک وفاتندن صکره یازمش اولتی لازم گلور . چونکه بحث ایستدیگی قونفسیون کتابی روسونک وفاتندن برسنه صکره ۱۷۷۹ ده برنجی دفعه اوله رق (هارلم) ده نشر ایدلشد .
الطایع

لكن بن فقرات حياتيه سندن، فقط برينه واقفم كه عمرينك صوك زمانلرنده وقوعه گلدرك . « اعترافات » ميانه دخي قارشمامشدر . مؤلف احتمال كه بوني اوتمشدر . يا خودكه اثرك نشري صاحب اعترافاتك وفاتندن صكره اولقله برابر ، هر فصلسه بوني فقرات سارده صررسنه ادخاله زمان حياتنده وقت بوله مامشدر . بؤ فقره نك صورت خصوصيه بكا تعلق يوقدر . حال بويله ايكن بوني ذكر ايديشمك سبي ، اويونغي كه اكر مكار بر تيز عنواني ایدی ا موسيو روصويه تقديمدن بني واز كچورمش اولسيدر .

موسيو روصونك يارسده پك چوق دوستلري ، هله پك چوق مفتونلري . حيرانلري واردی . (م . . .) نام ذات هر ايكي فرقه ده داخل ایدی . روصوي هم سويور . هم آكا حرمت ايدپور . هم ده فضائل و كلالان نسبتنده كي سفات و پريشاني بيلديكي ايچون كندوسنه فوق الغايه آجيور ایدی .

(م . . .) روصوبه (تويلري) باغچيسي جوارنده غایت گوزل ، غایت قوللايشلي ، سراپا مفروش بر آياتمان (اذره) تكليف ايدرك محب محترمك نزاکت حس و طبعي جريحهدار ايمك اوزره بواقامتگاهي مشاراليمك شمديكي دوشه لي اوتلنه ويرديكي ايجار مقابلنده تقديم ایدی . موسيو روصو بو كرمكار آدمك مقصد سميخانه سي آكلابه رق تكليفني عاف و آزار ايله رد ایلدی . هيچ كيمسه طرفندن ، هيچ بر صورتله اغفال ايدلك يستمديگني ديك بر سسله ، سرد بر چهره ايله آكلاتدی .

آنك كي فيلسوف اولقله برابر ، فرانسراني حسييله نزاکتي فلسفيه مزاج ايمك مهارتي حائر اولان (م . . .) رد واقعدن طولاني كو جمدي . او ، بؤ آدمي جدا طانيور ، هر درلو ضعفلريني عفو ايليوردی (!) بونك ايچون مشارالیه ايله گورشمكدن واز كچمدی . گوگلي بو حكيم ايله تلاقي آرزوسنه دوشنجه دردنجي قاته آسوده آسوده صعود ايدپوردی .

« اعترافات » دن قبل الطبع اوتده بريده بحث اولنديغني ايشتمش اولسي اوزرينه بؤ بايد معلومات خصوصيه استحصالي آرزو ايليوردی . ذاتا كندی جزو داننده دخي (توفراست) و (لابرور) طرزنده يازمش اولديغي ، مزاج و احوال عصره

متعلق بعض فقرات بولمقى حسبيله ، ژان ژاق روصويه بۇ ايكي اثرىڭ بالمقابله قرائت ايدلمسنى تكليف ايلدى .

(م . . .) ڭ (پلاترييه ر) اوتلنده ناجيزانه بر اقسام يىڭى قبول ايتىمى شرطيله موسيو (روصو) تكليف واقعه موافقت ايتدى . اوتەكى . كندى اوينسه كيدلمش اؤلسه ده زياته راحت ايديله جگنى اشراب ايتدى . روصو ديدى كه :

— اق بر شى دگل ، لکن استيورم كه بوراده اوقونسون . ياخود اوقومقدن واز كچلم . يالڭز شوقدر وار كه كندى شرابڭزدن بر شيشه گتورمڭزه مساعده ايدرم . زيرا بنم اويدمه پك فنا شراب ويريورلر .

حليم بر فرانسز هرايشه ، هر يوله ياتار ؛ لکن مع التأسف (م . . .) پك كبار ، پك نازك ايدى . اعلا شرابدن آلتى شيشه يى حاوى بر سبت ايله آلتى شيشه ده (مالاغا) شرابى كوندردى . بونا كھظه ور حركت جنوره لى فيلسوفڭ ينه كيف ونشئه سنى قاچردى . فرانسز گلچمه بۇ طائسز لڭڭ فرقه واردى . سببى صوردى ؛ حكيم منفعل ديدى كه :

— بز ايكي كشى اون ايكي شيشه شراب ايجه جك دگلز آ ! بن سبتڭزدن بر شيشه چيقاردم . اوفاق بر اقسام طعامى ايجون بوده مع زياده كافيدر . ديگرلرنى همان شمى گيرو كوندركز . يوقسه بوراده طعام ايدمزمسكز .

تهديد دهشت آور دگل ايدى اما ، مسافرى اصل علاقهدار ايدن شى ، قرائت مؤلفات ايدى . اوشاغى اؤزاده بولئوردى . سببى آنڭله گيرو كوندردى . روصو نمون اؤله رق ايلك اؤكجه ده كنديسى اوقودى . .

شرابڭ قبول و اعاده سى بحثى كنديلربنه وقت غائب ايتديرمش ايدى . يلك طاقنى ترتيب وتنظيم ايتك اوزره ماصيه مادام روصوڭڭ احتياجى اؤلدينى جهتله قرائت سكتهدار اؤلدى . واقعا ماصه سزده اوقومغه دوام اؤله بيلوردى اما ، يلك ده همان گتوربلى ويردى . بر سميز بلچ قزارتمسى ، بول بر صالانه . ايشته اوقدر .

طعام ختام بولنجه قرائت نوبتى (م . . .) ه گلدى . بر فصل اوقودى . پك

گوزل بولدى . آفشلاندی . بر ايكنجى فصل دها او قودى . موسيو روصو
آياغه قالدی . غایت متأذی . غایت مغیر بر طور ايله گزىمگه باشلادی . حداث
وتهورينك سببی صوريلنجه :

- ناموسكار آدملاك خانه سنه آنلری تحقير ايچون گلغز ! دیدی . اوتنه کی ده
دیدى كه :

— نه وار ؟ نه دن مشكى اوليورسكز ؟

— قارشىكزده کی احق دگلدرد . بر طاقم تلویات مكلفه . هجو آمیز ایهامات
ایله یازدیغكز شی طوغریدن طوغری به بنم شخصمدر . بك چركین . بك لایقسنر
بر معامله !

— حداثه بوقدر تلاش ایتكز . بن سزى سورم . سزه حرمت واردرد .
سزده نی بیلورسكز . بن سرد . خوینسر . خرچین بر آدم تصویر ایتك استدم
بویله آدملره زمانمزه بك جوق تصادف اولیور .

— اوت اوت ! جهلا نظر نده بویله تلقی اولسديغی بن بیلورم . بن آنلره
هم آجیرم . هم ده کندیلرینی تزییف وتحقیر ایدرم . لیکن سزك گبی بر آدمك ...
گر چكدن ویا یالاندن بر دوستك گلوب بمله استهزا ایتسینی اصلا چكدم .

موسيو (م ...) بر جوق غیرت لرده بولدى . خیلی سوزلر سویلدى . بتون
بو همتلردن . بو نطقلردن هیچ برشی قزانه مدی . بر كره اوتنه كینك ققاسی دوغش .
ذهنی صاپلانمش ایدی . نهایت صورت جدیده بر برلرینه طارلدیلر . وبالاخره
طرفیندن بر طاقم ستم آمیز مکتوبلر تعاطی اولندی .

بنم بو فرانسز ادیبی ایله ارتباط محبانم وار ایدی . کندیسینی موسيو روصو
ایله طارلدیغك ایرتسی کونی اوتنه دن بری اکثریا بر برمرزه تصادف ایدمگلدیگمز بر
مجلس محبتده گوردیم . بزى باشندن کچن حادثه دن خبردار ایلدی . بعضلری
کولیور . بعضلری بو مناسبته بر طاقم ملاحظه لر سرد ایدیورلردی . بنده کندی
ملاحظه می اورتهیه قویدیم . روصو گر چكدن خوینسر . تیز ایدی محبی ایله
وقوعه گلان نزاع ومجادله ده بونی بالذات اعتراف ایتمشیدی . لطف وكرم جهته

گلنجه ، بونلره بالخاصه کندیسنک احتیاجی واردی (؟) حال بویله ایکن « کرمکار بر تیز » اویوتی آکا کوس-ترمش اولسه ایدم مطلقا بئم بو اویونده کندوسنی موضوع صحنه لعیات ایتدیگمه ذاهب اوله جقدی . خوینزلغناک بر صدمه سننده کندی می هدف ایتمکدن توقی ایدرک آندن صکره بردهاده یوزینی گورمدم .

غولدونی

ملاحظه طابع

روصونی خوینزه ، ویتیز ایدن بولندیغی عصرک معاملاقی ایله معاصرلرنک احلاق و تربیه . سنده کی تلونات ایدی . اکابرده صمیمیتدن اثر بوقدی . فکر منفعت هرشیته ، هر حسه ، هردرلو فضیله غلبه ایتش ایدی . بز روصونی گورمده ، احوال خصوصیه سنه ایسه علی طریق الروایه اطلاع ایتدک . فقط عصرینک و منسوب اولدیغی ملنک روصوسی عد اولغفه شایان اولان شناسنی گوردک ، یقیندن طانیدق ، مجلس فضل و عرفانه ، لو صوگ دمنده اولسون داخل اوله یئناک بختیاراغنی ادراک ایتدک . ایسته بوادییه ده روصو ایله هم طور وهم فطرت بولدق . چونکه شناسییه بولندیغی زمانک تحلی فوقنده برادلمش سروران عرفاندنی ایدی .

صاحب مقاله غولدویننک ، روصو حقنده : « لطف و کرم جهته گلنجه ، بونلره بالخاصه کندیسنک احتیاجی وار ایدی » قوله هم تعجب و هم ده تأسف ایدرز . بر حکیمک بر قناعت ناموسکارانه ایله کندیسنه تخصیص ایتدیگی صورت معیشتی مؤاخذه به کیمک صلاحیتی اوله ییلور ؟ باخصوص بر آدمک احتیاجات حقیقیه سنی کندیسی بیله مزسه آخری فصل تقدیر ایده ییلور . « ات لقمه سی لازمی طوبورمز می سنی نان » و « انسانک احتیاجی که بر لقمه نانه در » حقیقتلرنی بیلانر اصحاب کرم و سرورث نامیه یاد ایدیلانلر طرفندن ابراز ایدیلان مآثر اکرایی ، که فصل اولسه ضمننده بر منت واردر ، قبول ایدوبده مفظور اولدقلری قناعت عنقامشرانه نی تذیل ایتزلر .

